

Martin Fredmann:

”Viimased laulud” on minu tunnete väljendus pärast nende laulude tundmaõppimist. 25 aastat tagasi kuulsin neid esmakordselt ja see armastus on kestnud tänaseni. Need laulud on nii rahulikud, täis loobumise vaikust, kirjutatud lähedal pika ja produktiivse elu lõpule.

Mind painavad tihti mõtted muusika ja luule ülevast ilust. Selliseid tundeid ei saa sõnades väljendada, nad on väljaspool sõnu, jättes mulle minu ainukese väljendusvahendi — tantsu.”

MARTIN FREDMANN (s. 1943) on saanud väga mitmekülgse tantsualase ettevalmistuse, õppides paljude erinevate pedagoogide juures. Nende hulka kuuluvad Washingtonis Frederic Franklin, Oleg Tupin, Sonia Arova; New Yorgis Margaret Craske, Maggie Blank, Alexander Minz, Sulamith Messerer ja Marina Stavitskaya; Leningradi Vaganova nim. Koreograafiakoolis Konstantin Šatilov jt.

Ta on tantsinud Pennsylvania Ballet's, Metropolitan Opera's, olnud esitantsija Marylandi Ballet's, Amsterdamis, Dortmundis, Guatemalas jm.

Repetiitori ja ballettmeistrina alustas ta 1978. aastal, tegutsedes Louisianas, Dallases (meistrikursused), Inglismaal (meistrikursused), Iraanis. Kuni tänaseni on olnud nii balletipedagoog kui lavastaja väga laialdase geograafiaga: Jaapanis ja Hiinas (eriti viimastel aastatel), Rootsis (mitmel korral ka Birgit Cullbergi trupi juures), Austraalias, Inglismaal, Itaalias, Iisraelis, Hong Kongis, paljudes osariikides USA-s. 1984—1990. a. oli ta Floridas *Tampa Ballet'* kunstiliseks juhiks, 1987. aastast juhib ta *Colorado Ballet'* kollektiivi.

Martin Fredmanni suuremate lavastuste hulgas on Prokofjevi ”Romeo ja Julia” ja ”Tuhkatriinu”, Tšaikovski ”Pähklipureja”, Delibes'i ”Coppélia” (kõik *Tampa Ballet's*), loonud koreograafiaid Liszti, Wolf-Ferrari, Raveli, Hatšaturjani, Dvoraki, J. ja R. Straussi muusikale, seadnud tantse Verdi (”Traviata” ja ”Falstaff” ja Donizetti ”Armujook”) ooperitele, J. Straussi ”Nahkhiirele”.

GYPSY R. AMES on tuntud Colorados kui silmapaistev kunstnik. Ta on teinud lavakujundusi ja kostüümikavandid umbes 65 ooperile, balletile ja sõnalavastusele. Muuhulgas on ta olnud kunstnikuks Colorado Ooperis, sealsel ooperifestivalil, Colorado Balletis. Coloradi Kolledžis ”Colorado Kevadel” oli ta õppejõuks.

Tema kostüümikavandid ”Baby Doe Ballaadidele” leidsid hiljuti kasutamist New Yorgi Ooperi lavastuses.

MARTIN FREDMANN (b. 1943) received a many-sided dance education by studying with many different teachers including Frederic Franklin, Oleg Tupin and Sonia Arova in Washington, Margaret Craske, Maggie Blank, Alexander Minz, Sulamith Messerer and Marina Stavitskaya in New York, Konstantin Shatilov at the Vaganova Choreography School in Leningrad, and others. He has danced with the Pennsylvania Ballet and at the Metropolitan Opera, been *premier danseur* with the Maryland Ballet, in Amsterdam, Dortmund, Guatemala, and elsewhere.

His career as repetiteur and choreographer began in 1978. He worked in Louisiana and Iran, held master classes in Dallas and in England. Up till the present his work as ballet master and choreographer has taken him all over the world: Japan and China (especially in recent years), Sweden (including, on a number of occasions, Birgit Cullberg's com-

pany), Australia, England, Italy, Israel, Hong Kong, as well as several states of the USA. In 1984—90 Fredmann was artistic director of the Tampa Ballet, Florida. He has been at the head of the Colorado Ballet since 1987.

Major productions by Martin Fredmann include *Romeo and Juliet* and *Cinderella* by Prokofiev, *The Nutcracker* by Tchaikovsky and *Coppélia* by Delibes (all with the Tampa Ballet). He has choreographed compositions by Liszt, Wolf-Ferrari, Ravel, Khachaturian, Dvorak, Johann and Richard Strauss, created dances for Verdi's and Donizetti's operas (*La Traviata*, *Falstaff* and *L'Elisir d'Amore*) as well as for *Die Fledermaus* by Johann Strauss.

Martin Fredmann:

"*The Last Songs* is the expression of my feelings after having known and loved these songs for more than twenty-five years—these songs, so peaceful and of quiet resignation, written at the close of a long and productive life. I am haunted by the sublime beauty of their music and poetry. They make me feel things I cannot put into words. They are beyond my words, leaving me my only other means of expression—dance."

GYPSY RAMES is well known in the state of Colorado as an outstanding designer. She has over 65 opera, ballet and dramatic productions to her credit.

Among others, she has designed for Opera Colorado, Colorado Opera Festival, Theatre Works, Colorado Ballet and Colorado College in Colorado Springs where she is a faculty member. Her costumes for *The Ballad of Baby Doe* were used for the New York City Opera production recently.

HERMANN HESSE (1877—1962), saksa kirjanik, esseist ja luuletaja, kes elas 1912. aastast Šveitsis.

Kirjandusse tuli luulega, varasemas proosaloomingus on olulisemate teoste hulgas romaan "Peter Camenzind" (1904). Huvitus ka Idamaade kultuurist ja filosoofiast, tegi 1911. a. pikema retke Indiasse.

Hermann Hesse isiku teeb meie jaoks huvitavaks veel ka tema päritolu. Tema emapoolne suguvõsa oli seotud Švaabimaa ja Indiaga, isapoolne aga Baltimaadega. Isapoolne vanavanaisa oli hansasoldat ja kaupmees, vanaisa arst ja isa misjonär — nii olid esindatud kõik kolm möödunud sajandi tähtsamat elukutset.

Kirjaniku vanaisa Carl Hermann Hesse (1801—1896) sündis Tartus ja sai seal ka ülikoolihariduse (lõpetas arstiteaduskonna samal aastal, kui Fr.R.Kreutzwald sinna astus). 1827. aastal kaitses doktoriväitekirja, täiendas end Berliinis, oli siis mõnda aega arst Märjamaal, 1830. aastast elas Paides

kuni surmani. Vanaisa oli väga prominentne kuju, teda peeti originaalseks isiksuseks. Oli ääretult optimistlik inimene laia suhtlemisega ja üks kesksmaid kujusid Paides. Suurepärase arstina, eelkõige kirurgina tegi primitiivsetes tingimustes vägagi keerulisi operatsioone, eiras Peterburist saadetud korraldusi (ja ka sellest tingitud sekeldusi), kasvas tohutul hulgal lilli, sepitses värse jne. Oli pojapojaga tihedas kirjavahetuses väga kõrges easki. Tema kolmest abielust sündis kokku 10 last, neist kirjaniku isa Carlotto Johannes Hesse (1847—1906) oli esimese abielu noorim, viies laps, kes lahkus kodust juba 11-aastasena. Kirjaniku isa lõpetas 1865. aastal Tallinna Toomkooli ja 1868. aastal misjonäride õppeasutuse Baselis. Siitpeale jäigi tema koduks Saksamaa. Tulevane kirjanik sündis juba Calwis Stuttgarti lähedal. Hermann Hesse (kasutanud ka pseudonüümi Emil Sinclair) loomingut on eesti keelde tõlgitud vaid viimasel ajal. Psühhoanalüütiline romaan "Stepihunt" (Steppenwolf, kirjutatud 1927, e.k. 1973), kirjaniku tippteoseid, utoopiline romaan "Klaaspärlimäng" (Das Glasperlenspiel, 1943, e.k. 1976), jutustused "Klingsori viimane suvi" (Klingsors letzter Sommer, 1920, e.k. 1965), proosavalimik "Eelkevad" ilmus eesti keeles 1920. aastal.

1946. aastal omistati Hermann Hessele Nobeli kirjanduspreemia.

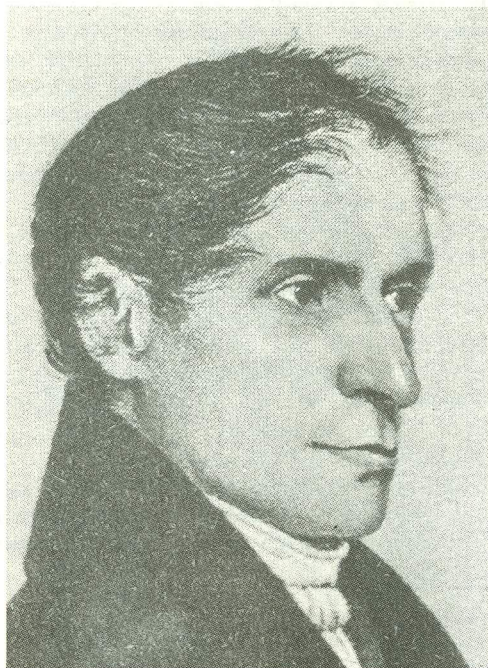
Hesse loomingus kajastub tema militarismi- ja šovinismivastane hoiak, teosed on sügavalt humanistlikud, lüürikas domineerib mõtlik-melanholne hingus.

HERMANN HESSE (1877—1962), German writer, essayist and poet who lived in Switzerland from 1912 on, made his literary debut with poetry. Among his earlier prose works the novel *Peter Camenzind* (1904) occupies a prominent place. He was interested in Oriental culture and philosophy, and made a prolonged journey to India in 1911.

While Hesse's mother's family was connected with Swabia and India, his father's family had links with the Baltic (Hesse's grandfather was born in Tartu and educated at Tartu University), which adds to his fascination for us.

Works by Hermann Hesse have begun to be translated into Estonian only recently. They include the psychoanalytical novel *Steppenwolf* (1927; Estonian translation, 1973), one of the writer's masterpieces, the novel *Das Glasperlenspiel* (1943; Estonian translation, 1976), and the story *Klingsors letzter Sommer* (1920; Estonian translation, 1965). Only the selection of prose *The Eve of Spring* was published in Estonian before the war, in 1920. In 1946 Hermann Hesse was awarded the Nobel Prize for Literature.

Hesse's works reflect his antimilitaristic and antichauvinistic attitude, they are deeply humanistic. His lyric pieces are dominated by a reflective, melancholy mood.

JOSEPH VON EICHENDORFF (1788—1857), tähtsaim saksa luuletaja Heidelbergi romantikute hulgast. Peale rahvalaululähedase looduslüürika kuulub tema loomingu hulka romaan "Aimus ja kaasaeg" (*Ahnung und Gegenwart*, 1815), novell "Ühe päevavarga elust" (*Aus dem Leben eines Taugenichts*, 1826), lustimänge, muinasjutte jm. Eesti keelde on varem olnud tõlgitud vaid 1905. aasta "Eesti kalendris" üks luuletus K.E.Söödi poolt.

JOSEPH VON EICHENDORFF (1788—1857) was the leading German poet among the Heidelberg Romantics. Besides his lyric nature poems close in spirit to folk songs, his works include the novel *Ahnung und Gegenwart* (1815; "Premonition and Present"), the short story *Aus dem Leben eines Taugenichts* (1826; *Memoirs of a Good-for-Nothing*), a number of comedies, fairy tales etc.

JÜRI ALPERTEN (s. 1957) sai muusikalise hariduse Tallinna Konservatooriumis Bruno Luki klaveriklassis (lõpetas 1979) ja dirigeerimises Tallinna (Roman Matsovi juures) ning Leningradi konservatooriumis (Ilya Mussini juures, lõpetas 1985). 1985. aastast on ta Estonia Teatris dirigent. Võitis 1988. aastal üleliidulisel dirigentide konkursil III koha. Ta on juhatanud teatris nii oopereid, operette kui ballette, esinenud ERSO ees, dirigeerinud Soomes, Ungaris.

JÜRI ALPERTEN (b. 1957) received his musical education at the Tallinn Conservatoire, studying the piano under Bruno Lukk (graduated in 1979). He studied conducting at the Tallinn (under Roman Matsov) and the Leningrad Conservatoire (under Ilya Mussin, graduated in 1985).

From 1985 he is conductor at the Estonia Theatre. He won the third prize at the all-Union conducting competition in 1988. Operas, operettas as well as ballets have been performed to his baton in the theatre. He has conducted the Estonian State Symphony Orchestra and given guest appearances in Finland and Hungary.

ЮРИ АЛЬПЕРТЕН (р.1957) получил музыкальное образование в Таллиннской Государственной консерватории по классу фортепиано (у Бруно Лукка, закончил в 1979) и дирижирования (у Романа Матсова). Ленинградскую Государственную консерваторию закончил по классу дирижирования симфонического оркестра (у Ильи Мусина) в 1985 г. С 1985 года он дирижер театра "Эстония". На Всесоюзном конкурсе дирижеров в 1988 году завоевал III премию. Юрий Альпертен дирижировал в театре как опереттами, так и балетами и операми, выступал с Эстонским Государственным симфоническим оркестром, гастролировал в Финляндии и Венгрии.

MARE JÕGEVA (sopran) lõpetas Tallinna Konservatooriumi 1970. aastal Linda Sauli klassis. 1965—1971 oli ta Eesti Raadio Segakoori laulja, 1971. aastast "Estonia" solist. Tema repertuaari teatris kuulub ligi 40 erinevat lavakuju. Vokaal-sümfoonilisi suurvorme on ta laulnud üle 40. Nende hulgas on Cherubini, Fauré, Mozarti ja Verdi Reekviemid, Mahleri 2. ja 4. sümfoonia, Bachi h-moll mess, "Mattheuse passioon", "Johannese passioon"; Händeli "Messias" jpt. Richard

Straussi loomingust on ta peale praegu kavas oleva tsükli laulnud veel 5 laulu orkestriga.

Mare Jõgeva on kontsertesinemistega ja teatri gastrollidega esinenud Soomes, Rootsis, Taanis, Prantsusmaal, Bulgaarias, Saksamaal, Norras.

MARE JÕGEVA (soprano) graduated from the Tallinn Conservatoire in 1970. In 1965—1971 she sang in the Mixed Choir of the Estonian Radio. Since 1971 she has been a soloist at the Estonia Theatre.

Her repertoire consists of approximately 40 different roles. Besides, she has sung over 40 large-scale vocal-symphonic works, among them Cherubini's, Fauré's, Mozart's and Verdi's *Requiems*, Mahler's Symphony No 2 and No 4, Bach's *Johannes-Passion*, *Mattheus-Passion* and *Mass in h-minor*, Händel's *Messiah* etc. As to Richard Strauss's music, she has sung five songs to the orchestra in addition to the present cycle.

Mare Jõgeva has been on concert tours and guest performances in Finland, Sweden, Denmark, France, Bulgaria and Norway.

MARE ЙЫГЕВА (сопрано) закончила Таллиннскую Государственную консерваторию в 1970 году по классу вокала Линды Сауль. С 1965 по 1971 она была солисткой Смешанного хора Эстонского Радио, с 1971 солистка театра "Эстония".

В ее репертуаре около 40 разных сценических образов. В вокально-симфонических произведениях она спела свыше 40 партий. Среди них Реквиемы Керубини, Форте, Моцарта и Верди; Страсти по Иоганну и Страсти по Матфею и Месса си минор Баха; Мессия Генделя и др. Из произведений Рихарда Штрауса она имеет в репертуаре, кроме настоящего цикла еще 5 песен с оркестром.

Она выступала на концертах и гастрольях театра в Финляндии, Швеции, Дании, Норвегии, во Франции, Болгарии, ФРГ.

KAIE KONRAD (sopran) lõpetas Tallinna Konservatooriumi lauluklassi (Linda Sauli juures) 1973. aastal. 1966. aastast laulab ta Eesti Raadio Segakooris (1967—st aastast solist).

Teatris on esitanud nimiosa Tubina "Barbara von Tisenhusenis", Elvira osa Mozarti "Don Giovanni", Elisabethi osa Verdi "Don Carloses".

Tema repertuaaris on arvukalt vokaal-sümfoonilisi suurvorme, nende hulgas Bachi h-moll mess, Johannese passioon, Mattheuse passioon, Beethoveni "Missa Solemnis" ja IX sümfoonia, Honeggeri "Kuningas Taavet" ja "Jean d'Arc tuleriidal" jpt.

1990. aastal laulis Kaie Konrad ka vokaalpartii Kuldar Singi/Mai Murdmaa balletis "Maarjamaa missa".

KAIE KONRAD (soprano) graduated from the Tallinn Conservatoire in 1973 in Linda Saul's class. Since 1966 she has been singing in the Mixed Choir of the Estonian Radio (from 1967 on, as soloist).

At the Estonia Theatre she has performed Barbara's part in Tubin's *Barbara von Tisenhusen*, Elvira's part in Mozart's *Don Giovanni*, Elisabeth's part in Verdi's *Don Carlos*.

Her repertoire includes numerous large-scale vocal-symphonic works, among them Bach's *Mass in h-minor*, *Johannes-Passion* and *Mattheus-Passion*; Beethoven's *Missa Solemnis* and Symphony No 9, Honegger's *Le Roi David* and *Jeanne 'd Arc au bucher* etc. In 1990 Kaie Konrad sang also the vocal part in Kuldar Sink's *Missa terrae Mariana* in the ballet *Redemption*.

KAIE КОНРАД (сопрано) закончила Таллиннскую Государственную консерваторию в 1973 году по классу вокала Линды Сауль. С 1966 года она певица в Смешанном хоре Эстонского радио (с 1967 года солистка).

В театре "Эстония" она пела в заглавной роли в опере Тубина "Барбара фон Тизенхузен", роль Эльвиры в опере "Дон Жуан" Моцарта, Елизавета в опере Верди "Дон Карлос".

В ее репертуаре многие партии в вокально-симфонических произведениях. Среди них "Торжественная месса" и IX симфония Бетховена, "Царь Давид" и "Жанна д'Арк на костре" Онеггера и др.

Она исполняла также вокальную партию в "Маарьямааской мессе" Кульдара Синка в балете "Искушение" в 1990 году.